

ע"פ 2148/13 - פלוני נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 2148/13

לפני:
כבוד השופט א' רובינשטיין
כבוד השופט ח' מלצר
כבוד השופט נ' סולברג

המערער: פלוני

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה
(השופטת קינן) בת"פ 13951-02-12 מיום 19.2.13

תאריך הישיבה: ט' באלול התשע"ד (4.9.14)

בשם המערער: עו"ד ד"ר איילת עוז

בשם המשיבה: עו"ד איתמר גלבפיש

פסק-דין

השופט א' רובינשטיין:

א. ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה (השופטת קינן) בת"פ 13951-02-12 מיום 19.2.13. במוקד הערעור על הכרעת הדין שאלת קיומה של כוונה מיוחדת, מחמירה, לגרימת חבלה חמורה, להבדיל מעצם גרימתה של חבלה חמורה. הערעור מופנה גם כלפי העונש, שבע שנות מאסר ועשרים חודשי מאסר על תנאי.

עמוד 1

רקע

ב. המערער והמתלוננת הם בני זוג נשואים שעלו ארצה מאתיופיה בשנת 2007. כנטען בכתב האישום, ביום 26.1.12 בסמוך לשעה 16:00, כאשר המערער והמתלוננת היו לבדם בביתם, נעל המערער את דלת הכניסה במפתח והכניסו לכיסו. בעקבות ויכוח בין השניים, תפס המערער את ראשה של המתלוננת בחדר השינה בשתי ידיו והפיל אותה בכוח על הרצפה; המערער החזיק את המתלוננת בידי, מנע ממנה לקום והחל לנשוך אותה בפניה בחזקה מספר רב של פעמים, אף לאחר שזב דם מפצעייה. שכנים אשר שמעו את זעקותיה של המתלוננת הגיעו סמוך לדלת הדירה ודפקו עליה, אך המערער לא הרפה מן המתלוננת והמשיך לנשוך אותה. כתוצאה מן הנשיכות נתלש חלק מאוזנה של המתלוננת ונפגעו פצעים עמוקים ושותתי דם בפניה. בהמשך, הוציא המערער מן המגירה שבחדר השינה סכין המשמשת לחיתוך בשר שהיתה עטופה בשקית. המערער כיון את הסכין לעבר המתלוננת. המתלוננת אחזה בידה את חולצתו של המערער ובידה השניה בסכין. במטרה לשחרר את אחיזתה של המתלוננת בחולצתו נשך אותה המערער בחזקה באצבע. תוך כדי מאבק נשברה הסכין. המערער ניסה לחנוק את המתלוננת בידי וולאחר שהצליחה להשתחרר מלפיתתו, דרך על צווארה. המתלוננת התחננה בפני המערער שיעזוב אותה, המערער הרפה ממנה, והיא סימנה לאחד השכנים שיעלה לדירה. בהמשך תפס המערער בחבל שהיה בבית, הסתובב עמו והכה בגבה של המתלוננת. לאחר זמן קצר נשמעו דפיקות בדלת. המתלוננת שיכנעה את המערער שאלה ילדיהם, והבטיחה שלא תספר לאיש על שאירע. המערער פתח את הדלת, והשכנים נכנסו לדירה.

פסק דינו של בית המשפט המחוזי

ג. נאמר, כי עיקר ההשתלשלות העובדתית, הנסמכת בעיקרה על גירסת המתלוננת, אינו שנוי במחלוקת. המערער אינו מכחיש כי תקף את המתלוננת וגרם לה לחבלות. עיקר המחלוקת מתמצה בשאלת קיומה של כוונה לגרום לחבלה חמורה. בית המשפט ציין, כי כוונת המערער לגרום לחבלה כזאת ניתנת להוכחה בעדות ישירה או באמצעות "חזקת הכוונה". נקבע, כי "מעשיו הקשים של הנאשם, התמשכות האירוע האלים, ריבוי הפגיעות, הניסיון לפגוע במתלוננת באמצעות סכין, ההתעלמות המתמשכת מזעקות הכאב ומתחננה של המתלוננת והתוצאות החמורות של מעשי התקיפה, נלמדת הכוונה המיוחדת לגרום למתלוננת חבלה..." (עמ' 12 לפסק הדין). המערער הורשע איפוא בעבירה של חבלה בכוונה מחמירה לפי סעיף 329 (א)(1) לחוק העונשין, תשל"ז-1977. כן הורשע המערער בעבירה של כליאת שווא. נומק, כי "העובדה שהמתלוננת היתה צריכה להתחנן בפני הנאשם שיפתח את הדלת, וכי הנאשם התרצה לפתוח את הדלת רק לאחר ששוכנע ע"י המתלוננת, כי ילדיהם מבקשים להיכנס, מצביעה על כוונתו של הנאשם לנעול את הדלת באופן שתימנע יציאתה" (עמ' 13 לפסק הדין).

גזר הדין

ד. בית המשפט עמד על החומרה היתרה הטמונה בעבירות אלימות במשפחה ועל הצורך להחמיר בענישה בעבירות המבוצעות במסגרת המשפחתית. צוין, כי "גם באותם מקרים שלא נגרם נזק פיזי חמור, לא ניתן להתעלם מההשלכות הנפשיות מרחיקות הלכת של מעשי אלימות המתמשכים על קרבן העבירות, אשר במקרים רבים ממשיכות ללוות את חייה לאורך זמן ואף מקשות עליה לשקם את חייה, כל שכן כאשר מעשיו של הנאשם גרמו למתלוננת נזק פיזי". הוטעם, כי המערער לא גילה תובנה ממשית לחומרת מעשיו, בנסותו לייחס למתלוננת את החרפת הויכוח המילולי. כן ניתנה הדעת לרף הענישה הנוהג. בית המשפט התחשב מנגד בעברו הנקי של המערער, בעובדה שלאירוע הנוכחי לא קדמו

מעשי אלימות כלפי המתלוננת, בחבלי הקליטה שעברו בני הזוג בעלותם ארצה, בפרק הזמן הארוך שבו היה המערער נתון במעצר, כמו גם בעובדה כי הביע חרטה על מעשיו. על המערער הושת העונש כאמור.

טענות המערער

ה. הערעור מכון כנגד ההרשעה בעבירה של חבלה חמורה בכוונה מחמירה, וכן כנגד העונש. לטענת המערער באשר להכרעת הדין, הראיות בתיק מעלות ספק בדבר קיומה של כוונה מיוחדת לגרימת חבלה חמורה כנדרש בסעיף 329(א) לחוק העונשין. המערער אינו חולק על כך שהתקיפה והפציעות אשר נגרמו למתלוננת מצדיקות שימוש ב"חזקת הכוונה". עם זאת, כנטען, לאחר כינונה של חזקה זו על בית המשפט לבדוק באופן זהיר ודווקני אותן ראיות, שיש בכוחן לסתור את החזקה ולעורר ספק בדבר התגבשות הכוונה לגרום באופן ספציפי לחבלה חמורה. הוסבר, כי ממכלול הראיות עולה, שאצל המערער לא התגבשה באופן סובייקטיבי כוונה לפגוע באופן קשה במתלוננת. המערער אינו מסוגל להסביר את שאירע, ולטענתו הופתע ונבהל כאשר הבחין בתוצאות הקשות של התנהגותו. מכלול הראיות מלמד, כי מבחינה סובייקטיבית "פעל המערער מתוך כעס עיוור, וללא שליטה מלאה במעשיו ומבלי שרצה לגרום למתלוננת פגיעה קשה". כמו כן, כנאמר, מיד לאחר האירוע הביע המערער צער על התקיפה ורצון להסגיר עצמו למשטרה. הוסבר, שאף מדבריו במסגרת הבירור הפסיכיאטרי עולה, כי המערער היה שרוי ב"אמוק". עוד הוטעם, כי אין מדובר באירוע מתוכנן מראש, שבמסגרתו התגבשה כוונה מיוחדת לגרימת מום או חבלה חמורה במתלוננת, אלא באירוע פתאומי של ויכוח שהסלים לאלימות. גם נסיבותיו של האירוע מלמדות שלא היה מתוכנן, ונבע מחוסר שליטה ומהתפרצות כעס קיצונית; ועוד, נעילת הדלת, כך נטען, התרחשה על דרך הרגל, ואין בכך להצביע על תכנון מוקדם. יתר על כן, אין מדובר במצב שבו הטמין המערער את הסכין בשידת המגירה, שכן מדובר בסכין שנהגו בני הזוג לשמור באותה מגירה.

ו. לחלופין נטען, כי גם אם בנסיבות העניין לא העלה המערער ספק סביר באשר לכוונה שנלוותה למעשיו, הנסיבות הפתאומיות של התקיפה מפחיתות במידה ניכרת מאשמו של המערער לעניין העונש, ביחס למי שפעל בתכנון מוקדם ובקור רוח לחבול בזוגתו. הוטעם, כי תיקון חוק העונשין (תיקון מס' 113), התשע"ב-2012 (להלן תיקון 113) מונה את התכנון המוקדם ומידת השליטה כנסיבות רלבנטיות שיש לתת להן משקל. לבסוף נטען, כי בקביעת מתחם הענישה יש לתת את הדעת לכך שאין מדובר במקרה שהוא ברף הגבוה, שכן לא התקיימו נסיבות מחמירות כגון התעללות מתמשכת, אכזריות מינית או נפשית או נסיבות הגובלות בניסיון לרצח. נטען איפוא כי מתחם הענישה הראוי הוא בין שנות מאסר מועטות לבין 7 שנים במקרים החמורים, וכי בהטלת העונש בגדרי המתחם יש להתחשב בכך שהמערער חסר עבר פלילי, וכי לא התרחשו תקריות אלימות קודמות.

הדין

ז. בדיון לפנינו הטעימה באת כוח המערער, כי הראיות מלמדות שהמעשים לא בוצעו מתוך כוונה, כעולה מהודעת המערער עצמו, מהודעת המתלוננת שתיארה את חרטתו לאחר האירוע, ומהודעות השכנים שתיארוהו כמפוחד. אשר לגזר הדין נטען, כי מדובר באירוע חד פעמי, ולכן לא ניתנה הדעת. בא כוח המשיבה טען, כי קשה להלום את הטענה שלא התגבשה כוונה נוכח תיאור המעשים ותוצאתם. לעניין העונש נטען, כי העובדה שלדברי המתלוננת לא היו מקרי אלימות קודמים, אינה בהכרח משקפת את המציאות; כן נטען, כי העובדה שלא נקבע מתחם ענישה אינה צריכה להשפיע על ההתערבות בעונש. בתום הדיון, וכיון שלא הוזמן תסקיר בבית המשפט המחוזי, ושקלנו אפשרות להפחתה

מתונה בעונש, החלטנו לבקש תסקיר. התסקיר הוגש, ונידרש אליו בהמשך. נמסר, כי המתלוננת מבקשת שיוקל בעונש המערער מטעמי פרנסה, אך לא זו עמדת המדינה.

הכרעה

ח. במוקד התיק כאמור השאלה האם התגבשה כוונה מיוחדת לגרימת חבלה חמורה. המערער כאמור אינו טוען לעניין ההרשעה בעבירה של כליאת שווא, ומשכך לא נידרש לה (ראו גם ע"פ 4164/09 פלוני נ' מדינת ישראל (2010), פסקאות ל"ב-ל"ו).

לאחר תיקון חוק העונשין (תיקון מס' 39) (חלק מקדמי וחלק כללי), תשנ"ד-1994 מבחין החוק בין שני סוגים שונים של היסוד הנפשי של כוונה. הסוג הראשון עוסק בכוונה אשר מתייחסת לתוצאת המעשה, והסוג השני עניינו בכוונה אשר אינה מתייחסת לתוצאת המעשה, אלא למטרה להשיג יעד בעבירה (י' רבין וי' ואקי דיני עונשין (תשע"א-מה' 2) כרך א', עמ' 378 (להלן רבין וואקי)). עניינו בכוונה לתוצאה במשמעותו של סעיף 20(א)(1) לחוק, הקובע שמחשבה פלילית היא "מודעות לטיב המעשה, לקיום הנסיבות ולאפשרות הגרימה לתוצאות המעשה, הנמנים עם פרטי העבירה, ולעניין התוצאות גם אחת מאלה: (1) כוונה - במטרה לגרום לאותן תוצאות".

ט. כדי שיתקיימו יסודותיה של עבירת החבלה בכוונה מחמירה, יש כאמור להוכיח כי התקיים יסוד נפשי של "כוונה מיוחדת" לפגיעה באדם. לעניין זה אין די ברשלנות, בפזיזות או בקלות דעת לאפשרות של פגיעה כאמור (ע"פ 4667/93 מיכאלשווילי נ' מדינת ישראל (1994)). יסוד נפשי זה של כוונה מיוחדת מטיל על בית המשפט להתחקות אחר צפונות ליבו של אדם, ולנסות לקבוע מה היו תחושותיו באשר למעשה שביצע. על הכוונה לגרום חבלה חמורה לומד ככלל בית המשפט מ"חזקת הכוונה", שלפיה בני אדם המבצעים פעולה "מודעים לרוב לטיב הפיזי של מעשיהם", ובכלל זה לתוצאה הטבעית של פעולותיהם (ע"פ 6019/09 קילאני נ' מדינת ישראל (2010)). חזקה זו, המבוססת על נסיון החיים, אינה חזקה חלוטה, ודי בכך שהנאשם עורר ספק סביר בראיות המקימות את החזקה, על מנת להפריכה (ע"פ 10110/03 גמליאל נ' מדינת ישראל (2006); ע"פ 413/10 פלוני נ' מדינת ישראל (2011); ע"פ 6066/94 חסן נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(4) 326 (1997)).

י. יסוד נפשי של כוונה לתוצאה מצוי גם בעבירה חמורה יותר של רצח "בכוונה תחילה", אם כי על סעיף זה לא חל סעיף 20(א)(1) לחוק העונשין, אלא סעיף 301 לו, המגדיר "כוונה תחילה" (רבין וואקי, עמ' 379). בהקשר השימוש ב"חזקת הכוונה" לצורך הוכחת אחד היסודות ("ההחלטה להמית") המרכיבים את היסוד הנפשי הנדרש בעבירת הרצח, נקבע, והדברים יפים בשינויים המחויבים גם לענייננו, כי "משמעותה של החזקה היא שבהיעדר ראיות לסתור ובהתקיים נסיבות חיצוניות מתאימות מוחזק המבצע כמי שמתקיימת בו הכוונה באופן שהוא צפה את התוצאה ורצה בה" (ע"פ 228/01 כלב נ' מדינת ישראל, פ"ד נז(5) 365, 376 (2003) (השופטת-כתארה אז-ביניש)).

יא. היסוד הנפשי הנדרש בעבירת הרצח, שכאמור מוכח בעיקרו באמצעות "חזקת הכוונה", יכול שיתגבש גם כתגובה ספונטנית רגעית, ולא דווקא לאחר מחשבה ותכנון מוקדמים (ע"פ 512/89 דניאלס נ' מדינת ישראל, פ"ד מה(2) 496 (1991)): "יסוד 'ההחלטה להמית' יכול להתגבש כהרף עין, אף במהלכו של האירוע הקטלני גופו וכי המבחן היחיד להתקיימותו נעוץ בשאלה אם גם בפרק זמן קצר ביותר אכן חזה הממית את תוצאות מעשיו וחפץ בהגשמת כוונתו" (ע"פ 7520/02 חמאתי נ' מדינת ישראל, פ"ד נח(2) 710, 716 (2004) (השופטת חיות)). בדומה לכך, ואולי מחומר

וקל, יכול היסוד הנפשי בעבירת החבלה בכוונה מחמירה להתגבש כהרף עין. אף אם נקבל את הטענה כי המערער פעל מתוך "כעס עיוור", הנה מעשיו הקשים, ריבוי הפגיעות, הניסיון לפגוע במתלוננת באמצעות סכין חרף זעקות הכאב ותחנוניה, מלמדים, כי היה מודע למעשיו, התכוון לתוצאות הנובעות מהם, וכי התגבשה הכוונה היוצרת את היסוד הנפשי הנחוץ, ולוא לרגע קט. נדגיש, כי אף אם, כטענת המערער, האירוע לא תוכנן מראש והיה תוצר של פרץ זעם יליד הרגע, אין בכך כדי ללמדנו בהכרח כי לא התגבשה באותו רגע כוונה לפגוע במתלוננת. ספציפית, גם אם החל האירוע כתגובה "ספונטנית" בויכוח, המשכו כשהשכנים מתדפקים על הדלת, מעיד על כוונה.

י"ב. לא מצאנו כי יש בנטען לסתור חזקה זו. מחוות הדעת הפסיכיאטרית בעניינו של המערער מיום 29.1.12 אין עולה כי היה במצב של העדר שליטה, וכלשונו "באמוק". נהפוך הוא, נראה כי המערער היה מודע לצורך להביע הסתייגות מן המעשים מפאת הסנקציה הצפויה: "לא התרשמנו מתסמינים פסיכויים, גם לא מתסמינים אפקטיביים מג'וריים. טוען שהשמיע אימים אובדניים בדמונסטרטיביות כי 'פחד שיעצרו אותו ויכניסו לכלא'. התנהגותו מאורגנת, אדקוואטית וללא גילויי אלימות, קואופרטיבי עם צוות. אנו קובעים שהנבדק לא סובל ממחלת הנפש. אנו קובעים שבעת ביצוע העבירה המיוחסת לו הבין את מהות ומשמעות מעשיו, ידע להבדיל בין טוב לרע ובין מותר לאסור" (ת/16)). נדגיש, כי המערער אף לא טען להעדר שליטה או לאי שפיות בגדרי ההגנות שמקנה חוק העונשין. כאשר תיאר המערער את השתלשלות האירועים בהודעתו שנגבתה סמוך לאירוע, הציגה כתוצר של עלבון קשה, שאינו מוכן לשתף את החוקר בגינו: "ואז אני הורדתי נעליים והתכוונתי לישון ואז היא פתחה את הדלת אמרה לי משהו פוגע בהמשך לויכוח על הכסף שהיה קודם בסלון, כל הויכוח על הכסף היה בסלון שנינו לבד ואז הלכתי לחדר שינה והתכוונתי לישון ואז היא באה אחרי לחדר שינה ופתחה את הדלת ואמרה לי משהו פוגע שאני לא רוצה להגיד זה נוגע לשנינו למערכת יחסים בינינו" (ת/1), הודעה מיום 26.1.12, עמ' 3, ש' 40-43), ובהמשך תיאר, כך נראה, את שאירע כתוצאה מעלבון זה: "אז הרבצתי לה בחדר שינה והיא צרחה וברחה לכיוון הסלון ואז בסלון גם תפסתי אותה והרבצתי לה בידיים וגם נשכתי אותה עם הפה שלי וגם שרטתי אותה עם היד שלי ואחרי זה החבל זה...." (ש' 43-45). מדבריו בתחילה, בסמוך לאירוע, נראה כי המערער היה מודע למעשיו. רק בהמשך הודעתו מסר כי אינו זוכר דבר ממה שאירע, ובמענה לשאלה "אבל אמרת שנשכת אותה ושרטת אותה", השיב: "את זה אני זוכר אחרי זה ראיתי אותה שהיא מדממת" (ש' 69-70). אחד השכנים ציין, כי המערער "נראה לי עצבני מאוד... וגם נראה לי מפוחד מאוד. נבהל ממה שעשה". במענה לשאלה אם הבחין בדבר מה חריג בהתנהגותו, השיב בשלילה (ת/24, הודעת קיברט גססה, ש' 34-38).

י"ג. דומה מן המכלול, כי לא היה בידי המערער להקים ספק סביר באשר לכינונה של חזקת הכוונה והתגבשות היסוד הנפשי הנחוץ להרשעה בעבירה של חבלה בכוונה מחמירה.

גזר הדין

י"ד. אשר לגזר הדין, התנהגותו של המערער היתה בלתי אנושית ומשולחת רסן, ותמונות המתלוננת בתיק מעידות על כך. אלימות במשפחה תוביל על דרך הכלל לתגובה עונשית קשה, תוך הסגת מידת הרחמים מפני מידת הדין:

"במסגרת המשפחה, מופעלת האלימות על פי רוב בידי החזק כלפי החלש. פערי הכוחות הם גדולים כשמדובר באלימות כלפי קטינים או כלפי בת זוג; באלימות במשפחה, נגישותם של קרבת העבירה למערכת המשטרתית או למערכות הסיוע האחרות היא ענין מורכב וקשה, הטעון רגשות חזקים, פחדים ואימה. הבושה, והרצון לשמור על שלמות המשפחה הופך לא אחת את התלונה על אלימות במשפחה למהלך קשה וטעון. לא אחת, קיימת תלות כלכלית ורגשית של בן הזוג

המוכה בבן הזוג המכה, ותלות זו גם היא מקשה על חשיפת הפגיעה. גורמים אלה ואחרים בשילובם, משווים מימד מחמיר לעבירות אלימות במשפחה. נפוצות של עבירות אלה, והצורך להגן על קרבתות האלימות שהם על פי רוב חסרי ישע, תורמים אף הם להחמרה הנדרשת בענישה בעבירות אלה" (ע"פ 6758/07 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (2007) (השופטת פרוקצ'יה))

תסקיר שירות המבחן שנתקבל לבקשתנו ביום 16.11.14 אינו מבשר טובות ביותר. תוארו בו תולדותיו הלא פשוטות של המערער, אם כי נזכר עברו הנקי; תוארו קשייו לשתף בתחושות שקדמו לאירוע האלימות ולהסבירו, וכן הוזכר כי הוא מכחיש חלק מעובדות כתב האישום, תוך שהוא שולל בעייתיות בתחום האלימות. שירות המבחן התרשם, כי המערער אינו רואה עצמו כמי שזקוק לשינוי בדפוסי התנהלותו, מתייחס לעבירה כאל אירוע נקודתי, מצמצם מחומרתה ומתקשה להביע אמפתיה כנה כלפי הנפגעת. להערכת שירות המבחן קיים סיכוי להישנות התנהגות פוגענית. ועם זאת, המתלוננת אמרה לשירות המבחן – בדומה לאמירתה לתביעה – כי היא תומכת בהפחתה בעונש ומבקשת לחזור לחיות עם המערער, באמונה שלמד את הלקח, וכיון שלא היכה אותה בעבר; השירות תהה לגבי הפער בין האמירה כי לא היתה אלימות בעבר לבין חומרת האירוע בו עסקינן. המדינה נתמכת בתסקיר בהתנגדותה להפחתת העונש, והמערער תומך בעמדה שהביעה המתלוננת.

ט"ו. הפסיקה לגבי גובה העונשים המושגים בכגון דא נעה בין שנות מאסר אחדות לבין שנות מאסר בשתי ספרות, הכל לפי נסיבות המקרה.

ט"ז. על המקרה שלפנינו – כאמור – חל תיקון 113 לחוק העונשין, אשר קובע מבחן תלת שלבי שעל בית המשפט לקיים בבואו לגזור עונשו של נאשם. שלבים אלו קבועים בסעיף 40 לחוק העונשין, ואף פורטו ופורשו על ידי בית משפט זה במספר הזדמנויות (ע"פ 1323/13 חסן נ' מדינת ישראל (2013); ע"פ 8641/12 סעד נ' מדינת ישראל (2013)). בית המשפט המחוזי בענייננו שמע את עמדות הצדדים (התביעה טענה למתחם שבין 9 ל-14 שנות מאסר, ההגנה – למתחם שבין 2 ל-5 שנים), אך בסופו של יום גזר את עונשו של המערער מבלי לקבוע את מתחם העונש ההולם בנסיבות ביצוע העבירה, אף שנתן דעתו לשיקולים השונים ועמד עליהם. באי קביעת המתחם, בכל הכבוד, לא נהג כהלכה. מצוות המחוקק היא לקבוע מתחם ענישה, וגם אם בית המשפט אינו מתלהב מכך, עליו למלא את מצוות המחוקק. לגופם של דברים, מצאנו כי העונש שהוטל על ידי בית המשפט המחוזי מצוי בתוך מתחם עונש הולם בנסיבות העניין, הנראה לנו כבין ארבע לעשר שנות מאסר, ואולם שאלנו עצמנו – ונתנו לכך גם ביטוי באולם בית המשפט – שמא יש מקום להפחתה מסוימת בנסיבות, לרבות בשל עמדת המתלוננת.

י"ז. שאלת ההתייחסות לעמדות המתלוננת או מתלוננים הבאים לטעון כי מחלו לנאשם, והיחס לעמדת הקרבן בהליך המשפטי היא שאלה נכבדה. המחוקק נתן משקל לזכויותיהם של נפגעי עבירה מתחומים שונים, בחוק זכויות נפגעי עבירה, תשס"א-2001, לרבות מידע על ההליך הפלילי (סעיף 8), זכות הבעת עמדה לעניין הסדר טיעון (סעיף 17), והצהרת נפגע (סעיף 18). מוכר לכולנו מוסד הסולחה, שמקומו לא נפקד במשפטנו וניתן אף לו משקל מסוים (ראו בין השאר בש"פ 590/08 מדינת ישראל נ' מריסאת (2008); ע"פ 365/05 דענא נ' מדינת ישראל (2007), פסקה 18 לחוות דעתו של השופט ד' חשין; רון שפירא, "הגיעה העת לסולחה", הפרקליט מ"ח 433 (תשס"ו); ראו גם ע' ארבל "עמדתו של קרבן העבירה בהליך המשפטי" ספר גבריאל בך (ד' האן, ד' כהן-לקח, מ' בך (עורכים), תשע"א-2011) 189. במאמרה הנזכר על "מעמדו של קרבן העבירה בהליך המשפטי" נדרשת המחברת (עמ' 213-214) לכך שסליחת הקרבן כדי שתובא בחשבון לעונש צריך שתבוא בעיקר בגדר של הליך מסודר של "צדק מאחה", או כשמשוכנע בית

המשפט שעמדת נפגע העבירה ניתנה כשהיא חפה מלחצים שונים. המלומדות הדר דנציג-רוזנברג ודנה פוגץ' במאמרן "כשאהבה כואבת" - על דילמת ההתחשבות בבקשתן של נשים החיות בצל האלימות להקל בענישת הפוגע", מחקרי משפט כ"ו (תשע"א-2010) 589, נדרשות בהרחבה לשאלות הכרוכות בבקשות נשים מוכות להקלה בעונש בן הזוג האלים. המאמר מציע להזמין תסקיר נפגעת (עמ' 641 ואילך), שיאפשר בדיקת המניעים והשיקולים הרלבנטיים (ראו עמ' 652), ובדיקת כל מקרה לגופו "מתוך התחשבות במכלול השיקולים שניצבים משני עבריה של חרב הפיפיות" (הדגשה במקור - א"ר); ראו לעניין מורכבות הסוגיות באלימות במשפחה וגישה מחמירה גם נתנאל ר' בושרי ורון בן-ארי אלימות במשפחה, תיאוריה ופרקטיקה (2012), 447-411.

י"ח. הבעיה בכגון דא, כאשר אשה מוכה וחבולה מבקשת הקלה בעונשו של בן זוגה המכה והחובל, היא אכן קשה ומורכבת. מחד גיסא, מי יודע את הנעשה בחדרי חדרים ומה השפיע על האשה לבקש הקלה בעונשו - האם לחצים מבני משפחה, האם חשש מנקמת בן זוגה בעתיד, או שמא בא הדבר מרצונה שלה; האם הקלה תהא במקומה, או שמא עלולה היא להיות חלילה פתח להחמיר את המצב. כנראה אין לכך "תשובת בית ספר" או "תשובת מחשב", והנושא תלוי מקרה. אפשר להבין את ספקנות הפרקליטות התואמת את הגישה הנורמטיבית הכללית, שאיני רואה לחלוק עליה ככלל, אך עם זאת לפנינו בני אנוש ומצוקותיהם הקונקרטיות שיש לשקלן לצד שיקולים כלליים לגיטימיים. נטעים כי איננו רואים מכך פתח לדרישות הקלה "סיטוניות" מטעמים של עבריינים, שכן על בתי המשפט להיות ערים לחשש לניצול לרעה וללחץ על המתלוננות; אך יהיו מקרים מסוימים, שבהם יינקט קו גמיש יותר. בנסיבות המקרה חזרה המתלוננת פעמיים על משאלתה לעניין ההקלה, הן בבירור ובפירוט בפני שירות המבחן והן בפני הפרקליטות, אם גם לא במדויק מאותם נימוקים; והיא תיארה בפני שירות המבחן את היחסים בעבר עם המערער כתקינים עד לאירוע נשוא התיק, וכן ציינה את ירידת תפקודם של הילדים בעקבות הפרשה.

י"ט. בשקלול כל האמור, לרבות האמור לגבי עמדת המתלוננת שראינו ליתן לו משקל-מה, סברנו - לאחר התלבטות רבה - כי יש מקום להפחתה מסוימת בעונש; אף כי עדיין נותר גם לאחר הפחתה, נוכח חומרת הפגיעות, מקום לענישה מחמירה. נסיבות חייו של המערער אינן פשוטות; המערער נשוי למתלוננת מזה כ-18 שנה, ועברו נקי, גם כלפיה. המתלוננת, כמו גם עדים נוספים (ת/27), הודעת רוחמה שטרית, עמ' 1 ש' 15-16; ת/29 הודעת מאלדה דמיסה, עמ' 2 ש' 16-17), מדווחים כי זהו אירוע האלימות הראשון המתרחש במסגרת המשפחתית, וכי המערער הביע חרטה מיד לאחר האירוע - "זה המקרה שקרה, אני מבקש סליחה, אני מתנצל על מה שהיה". מדובר במקרה חמור עד מאוד, אך חד פעמי לכאורה וכנראה ללא תכנון מראש, בטרם המריבה שהציתה את האש והביאה להחלטה הממאירה. איננו מקלים ראש גם באמור בתסקיר, שלטעמנו מחייב טיפול בהמשך. נוכח כל האמור החלטנו כי יש מקום להעמיד את עונש המאסר בפועל על חמש שנים ותשעה חודשים. שאר חלקי העונש יעמדו בעינם. הגם שהתסקיר אינו מצביע על מוטיבציה מצד המערער לטיפול, יש מקום לדעתנו - ואולי חיוניות - לשילובו בקבוצה טיפולית במאסר, במבט לעתיד.

סוף דבר וסיכום

כ. איננו נעתרים איפוא לערעור על הכרעת הדין, ואנו נעתרים כאמור במידת מה לערעור לעניין גזר הדין.

ש ו פ ט

השופט ח' מלצר:

עמוד 7

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט נ' סולברג:

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט א' רובינשטיין.

ניתן היום, כ"ד בכסלו התשע"ה (16.12.2014).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט
